

ni zadovoljen s to razsodbo in toži soseda pri višji sodni; ta pa je takole sklenila: Po občnih pravilih civilnega prava so drevesa pritiklina tistega zemljišča, na katerem stojé; veje in sadje, ki je na vejah, so pa obstojni deli drevesa, in ne zgubé te lastnosti, če tudi visijo na sosedovo zemljo. Sosed ima sicer pravico terjati, da lastnik drevesa odpravi veje iz njegovega zemljišča, sam pa ne sme ne vej odsekati ne sadja odtergati. Če je tedaj sosed sadje odtergal z namenom si ga prilastiti, se je po krivem polastil tujega blaga, in una sodba, da je imel sosed pravico sosedove orehe pobirati, je zoper postavo in zoper pravila pravice.

Pomenki.

Kaj so metljaji?

Na vprašanje v 55. listu.

Metljaji, metulji (ali metilji, kakor jih pastirji kamniške okolice zovejo), so večidel ovčja bolezen; vendar se tudi, toda redkeje, pri goveji živini nahajajo.

Metilj je okrogel, za pavec debel červ ali gljista, ki se okoli jeter tako pomnoži, da gaje vse živo. Imenuje se ta červ tudi jeterna pijavka („Leberegel“, „distoma hepaticum“).

Ovca, ki ima metljaje, ne je rada, polega in hujsa; ko je huje, se meče tako, da pogine. Kmetje pravijo: „ovca ali govedo se metulja“ ... (wälzt sich vor Schmerz hin und her). Od tega metanja ali meteljanja bi utegnili ta bolezen svoje imé imeti, če ga nima od metulja (Schmetterling), ker ima z metuljem nekoliko enakosti. Morebiti imajo tudi metulji odtod svoje imé, da ferfraje po zraku se zibljejo in nekako mečejo po njem?

Metilje dobí žival, če se po močvirnih pašnikih ali po kaki povodnji ob lužah in mlakah pase. Tako je pred nekaj leti v spodnji Tuhinjski dolini več bravov *) po neki povodnji za metilji poginilo.

Konopljene pléve in posušene in zdrobljene orehove oblačine (to je, gornja zelena lupina) med zobanje bolni živini dajati, je nar boljši, tukaj znani pripomoček zoper to bolezen, če ni zamujena **). Sšk.

Natoroznanske drobtinice.

Kinežki čaj.

Domovina te rastline je edina Kina. Divja raste 10 do 12 čevljev visoka; al kadar se redno obdeluje, kakor v Kini, je le 5 do 6 čevljev visoka in poganja mnogo vejic, ktere so polne vedno zelenega in sjajnega perja. Cvet, ki ima 5 do 6 listov, nareja belo glavico; najbolj v rodu si je s kamilicami. Sedaj se seje tudi v Asamu in britanski Indii, tudi v Brazilii so ga jeli obdelovati; v ta namen so poklicali več Kinezov, ki so se tudi domá s čajem pečali; vendar dozdej pridelk še ni kinežkemu enak. V zveznih državah severne Amerike pa obdelovanje prav dobro napreduje; tamošnji čaj je kinežkemu popolnoma enak. Imajo zelenega in črnega, kakor v Kini.

Kinežki čaj razgreva človeka in prijetno draži čutnice in tudi dušne moči oživlja in oveseljuje. To je vzrok, da se je tako deleč po svetu razširil. Izjemši kavo (kofè) je to edina dražilna pijača, ki hudih nasledkov nima, ako se tudi v obilnosti pije.

Kinezi in vsi narodi jutrovih dežel sploh pijó samo črni čaj; Angleži jemljo po navadi en del zelenega in štiri dele

črnega, Amerikanci pa dva dela zelenega in en del črnega. Angležki trgovci v Indii in Avstralii pijó samo črni čaj, kakor Kinezi. Na Ruskem se pije samo zeleni čaj. Zdravniki terdijo, da je ta čaj zares koristen, in da človeka ne samo dobro razpolaga, temuč da ga tudi krepi.

Pitje čaja v Kini se je začelo že v najstarejših časih. Najstarejše vesti imamo iz časov dinastije Djin, 265 let po Kristusu. Kinežkega cara Venti-a je glava zlo bolela; véliki duhoven mu svetuje, naj pije čaj, in to mu je pomagalo. Odsihmal se je začel čaj ko zdravilo piti. Pijo ga Kinezi zjutraj, opoldne in zvečer, in večkrat še razun tega; pripravljajo ga pa, kakor Evropejci, samo brez cukra, mleka in ruma.

Pred 17. stoletjem čaja v Evropi niso poznali. Rusi in Holandezi so ga prvi upeljali. Ruski poslanec v Mongolii je za prinesene darove, ki so obstajali v sobolovini in družih dražih kožah, dobil čaja v dar; izperva se mu je za malo zdelo, da bi ga bil vzel; al ker so mu ga bili siloma urinili, ga vzame in pošlje v Moskvo, kjer so ga s posebnim veseljem sprejeli.

Leta 1667 dobí angležki kralj 2 funta čaja od iztočno-indijske družbe na poklon in berž to leto dobí že neka ladija zapoved, da naj 100 funtov čaja iz Kine pripelje. Na Francozkem je bil čaj delj časa samo zdravilo, pozneje so ga tudi zdravi piti začeli.

Dan današnji se ga pa pripelje v Evropo blizo 70 milijonov funtov na leto. Angleži sami ga potrebujejo po 40 mil. funtov na leto, Rusko 7 mil., Holandija 3 mil., Francozko blizo 3 mil., Nemško 2 mil.; severna Amerika ga porabi na leto po 10 mil. Kinezi skupijo vsako leto veliko milijonov iz prodanega čaja.

Slovanski popotnik.

* Radostni smo brali v zagrebških „Narod. Novinah“ sledeče priporočilo: „Nedavno je prišla na svetlov Ljubljani pri Jož. Blazniku kniga znamenita za vse poljske gospodarje pod naslovom: „Kmetijska kemija“ od verlega slovenskega pisatelja Matija Vertovca. Ker mi enake knige še nimamo in naši gospodarji lahko slovenski razumejo, jo priporočamo tudi našemu občinstvu“.

* Slavni pesnik Mirko Bogovič, ki je nedavno izdal žaloigro „Frankopan“, je spisal novo tragedijo „Štepan Tomašević, poslednji kralj Bosne“. Dalje zbira marljivi Bogovič „narodne prislovice“ slovenskega naroda v Bosni, Hercegovini, Srbii, Černigori, v horvaškem in dalmatinskem Primorju, v Istri, na Krajskem, Štajarskem in Koroškem. Res hvale vredno početje, s katerim se nabira gradivo za „Modroslovje slovenskega naroda“, kteremu je položil zaklad slavni Čelakovsky. (Praž. Nov.)

* „Sedmica“ piše, da izverstni pesnik serbski Jovan St. Popović je umerl 22. marca t. l.

* Na Dunaji je prišel na svetlo 1. del ilirske čitanke za višji gimnazi; kniga ta obsega spiske iz horvaške literature od početka noter do leta 1835.

* „Neven“ naznanja, da slavni arhivar Ivan Kukuljevič je izvoljen za dopisujočega družbenika carsko-ruske akademije znanosti.

* V Jičini so v založbi F. E. Kastranka prišli na svetlo „České zpevy“; zvezek drugi obsega 116 spevov; cena 16 kr.

* „Lumir“ pravi, da knjižico Jos. Jugmana je ruski car za carsko knjižnico Petrogradsko kupil.

* Berlinski skladavec godbe Dorn je zložil novo spevoigro (opero) pod imenom „en dan na Rusovskem“; — tak se vidi — pravijo „Slov. Novine“, kako so rusovski predmeti v operah „v modo“ prišli.

* V Zadru je G. Milaković izdal „Povestnico Černe Gore“. „Sedmica“ piše, da je to dobra kniga in da zapopada autentične pisma.

*) Brav, ú. Stück Vieh sowohl Gross- als auch Kleinvieh. Pis.
**) Hvala lepa za zanimivo opombico, ki nam poterjuje naše mučenje, da metljaji so červi, in bolezen dolgočasna, kakor smo jo popisali v 4. delu živinozdravstva. Sedaj nas pa še bolj mika iz Notrajskega zvediti, kako je to, da ondi metljaje imenujejo tisto naglo bolezen, ki se po nemški „Milzbrand“ zove. Prosimo, naj nam kak domoljub na Notrajskem to reč razjasni blagovoli, ker veliko je pri boleznih na tem ležeče, da se prav razumemo. Vred.

* Vredništvo „Nevena“, ki je gotovo vse hvale vreden zabavno-podučen časnik, milo toži v poslednjem svojem listu, da se ne more dalje uzdržati, ako se ne pomnoži število naročnikov. In verli serbski gospodarski list „Ratar“, ki ga marljivo vreduje prof. Dim. Petrović, je mogel že dvakrat prejenjati, ker mu ni došla dostojna pomoč naročnikov; tretjkrat je sedaj v Karlovcih nastopil ternovo in nezahvalno kniževno pot; al se bo obdržal, čeravno je svojemu narodu potreben kot ribi voda, kdo vé? — Žalostno je slišati take reči, in maločastne so za narod naš jugoslovanski. Mnogi tako zvani „domorodci“ se hlinijo s svojo domorodnostjo, — oj domorodnost! da se Bogu smili. Po deset takih „domorodcev“ je naročenih na en iztis, — oj to je verla pripomoč! Med dvajsetimi piše komaj eden za narod svoj in je tlačán za blagor svoje domovine, — oj to je res obilna pripomoč! Eni so čmerni, drugi so leni, mala množica je iskrenih delavcev — to je v obče domorodnost jugoslavenska gori, doli in v sredi. „Vsi pojte rakom žvižgat lažnjivi domorodci!“ bi takim zatrobil naš Prešern, ko bi še živel. Kako vse drugač je pri naših severnih bratih na Českem! Kako marljivo ondi vse dela in se giblje na polji mnogoverstnih znanstev. Poglejmo „Živo“, „časopis česk. muzeja“ in mnogoverstne druge časnike in knjige: povsod nahajamo imena nevtrudljivih pervakov česke literature, in časniki in druge knjige imajo naročnikov dovolj. Če ne moremo kričati, ne veselí nas domovina, — koristna delavnost za blagor in slavo njeno se nam žalibog! gnjusi.

* Razun „Biljarstva“ Šulekovega, ki ga je že omenil „Popotnik“, je prišla na Dunaji še druga botaniška knjiga v hervaškem jeziku na svetlo pod naslovom: „Pouka u botaniki“ za avstrijske nižje gimnazije, iz nemškega prestavil dr. Ivan Kiselj, učitelj naravoslovja na zagrebškem gimnazii. — In mi Slovenci nimamo še nobene botanike! Dosti nam je, da nam mili Bog le rasti dá krasno evétano (floro)!!

* V Zagrebu pride kmali na svetlo od izverstnega povestničarja gosp. Ivana Kukuljeviča pod naslovom: „Pervostolna cerkva u Zagrebu, opisana s gledišta poviestnice, umietnosti i starinah“.

* Jožef Kajetan Tyl, slavni pisatelj česki, kateri si je postavil kot novelist, vrednik, dramaturg in pesnik neumerle spominke, je umerl v Pilzni 11. dan t. m. v 48. letu svoje starosti. „Slov. Nov.“, ki so, kakor „Lumir“, „Praž. Nov.“ in drugi česki časniki, prinesle v 85. listu čertice iz njegovega življenjopisa, pač po pravici pravijo, da pesnik ene naj milejših pesem slovanskih „Kde domov muj“ (Kje dom je moj) ni bil le po Českem ali Moravskem znan, temuč po vsem Slovanskem. Vsaki Slovenec, kterege je razgrela ljubeznjiva pesem njegova „Kje dom je moj“, bo pač ginjenega serca bral pesem, ki jo je zložil profesor dr. Smetana in jo je zbor pel nad grobom njegovim. Takole se glasi:

Kde domov tvůj, kde domov tvůj?
Cesta tvoje dokonána,
Žití truchlohra dohrána,
Milovany pěvče náš;
Na vavřínu spočíváš
V klidném lůně věrné máti,
Zem posvátná domov tvůj.
Kde domov tvůj, kde domov tvůj?
V nadehvězdne tam té vlasti,
Tam jsi zbaven zemských strastí,
Milostiv ti budiž Pán.
Před něhož jsi povolán,
A vykaž ti v ráji věčném
S vyvolenci domov tvůj!

Kratkočasno berilo.

Zvestoba psa.

Pred kakimi 30 leti je živel v Reki mesár, kteremu so Česnik rekli. Po sreči mu je rokodelstvo napredovalo

in že dva predalčika v skrinji si je bil belih kron prihranil za stare dni. Njegova mesnica in pohištvo ste bile ravno pri iztoku černo-zelene Reke v morje. — Navadno je vsak teden na Horvaško ali proti Dalmaciji hodil volov kupavat. Spremljal ga je velik kodrast pès — Turko. Zvest tovarš mu je vedno bil, nikoli se ni od njega ločil.

Ravno njemu nasproti unstran vode je bekaril neki drug mesár tudi tik vode. Iz njegove mesnice je bila napeljana velika cev, moževе debelosti, skozi katero se je krí in druga nesnaga v Reko odtekala, in po nji v sinje, nemirno valovje Jadransko. Tudi to mu je šlo še dobro po volji. Pa nekaj časa sem je zapazil eden njegovih hlapcev, da vsako noč več ali manj mesa zmanjkuje. Nihče ni mogel tata uganiti, — človek ni bil, ker je bila mesnica vedno dobro zaperta.

Nekega večera se pa dva hlapca za omaro v mesnici skrijeta, da bi tatú vendar zasledila. Okoli polnoči jame zunaj v vodi nekaj šumljati, in kmali se po cévi nekdo priplazi. Silno čudno se jima zdí, ko psa ugledata. Pès s polovico še v cevi ju plašan gleda. Ker sta nepremakljivo stala, se iz cevi skobaca, pol obešenega teleta zagrabi, ga nazaj k luknji tira, in po nji v vodo spusti. Kmalí tudi on za njim svojo pot nazaj derkne. V vodi meso vjame, ga v gobcu na unstranski breg nese, in z njim na Česnikovo dvorišče smukne. Bil je Turko že polleten tat. Drugo jutro gré okradeni mojster k Česniku in mu to razodene. Zdaj še le vé Česnik, od kod toliko toliko kostí in taki kosovi mesa na njegovo dvorišče pridejo. Dosti je mogel odškodnine plačati; zarad tega sklène, Turkota umoriti. Za tegadel poprosi znanca, naj psa ustrelí. Ta je berž pripravljen, verže puško čez ramo, priveže psa na motovoz in gré iz mesta proti Tersatu. Došli so ga trije Horvatje, ter ga vprašali, kamo da s psom hoče? Ko zvedó, mu eden 3 krone za Turkota ponudi; berž sta eden. Horvat plača, prodajavec pa prec k Česniku korači in mu pové: hudodelec je že plačo prejel. Pa Česniku se milo storí po Turkotu, ker je sicer zmiraj zvest in posebno dobrega in lepega šklata bil, — al po toči ne pomaga nič zvoniti.

Pride leto, kar se je to pripetilo. Česnik se sopet na pot podá, mastne govedine nakupovat. Zdaj se nameni skor do ogerske meje iti, in gré s polno mošnjo. Po dolgi pustini korači, ki je bila brez vasi, brez hiš; noč ga dohití, in skerbeti ga jame za prenočišče. K sreči vendar pride do majhne hiše, ki je samotna poleg ceste stala. Konec svečana je bilo in jako je deževalo; do kože je bil moker. Toraj prosi prenočišča.

Že o prvem pogledu ugane, da ni na prav priden kraj prišel. Nekaj malega použije in kerčmar (bila je bajta kos kerčme) ga z gorečo kerlico do izbice na oder spremi. Zdaj je Česnik sam, si pipo napešta, ter kadí doli in gori po izbí se sprehajaje. Pregleduje sedaj in premišljuje, kar se mu je danes prigodilo. Sumljivo se mu zdí obnašanje kerčmarja in njegove žene, ktera sta edina prebivavca hiše bila. Vidil je kako sta si v tem, ko je on večerjal, migala in se pogledovala. — Misli si, gotovo sem v kako roparsko kočó zašel, in začne preiskovati. In glej! pod posteljo najde kervave lise. Gleda, kje bi jo odtegnil. Pa žalibože! kerčmar je vrata na tihem zaklenil, okno pa ni dosti široko, da bi dobro rejen mož skoz mogel. „O mili Bog! — zdihuje — obvari me hudodelnika“. In zvije rijuho skup, ter jo pokrije s svojim klobukom, češ, da bo morivec, ako pride, menil, da se oblečen ulegel; še plahto nekoliko pomendraje, stopí k oknu, na katero je snežilo in deževalo. Tù moli: „Dobrotljivi Bog! le na tvojo pomoč se zanašam, da bom s tem nožem hudodelnika premagal. Ako pa mi je tvoja previdnost smert določila, tako bodi ti oče moji ženi in ljubim mojim otročičem“.

Čuj! sedaj stopi v izbo kerčmar s puško in ustrelí, ker meni, da mesar mirno počiva — na posteljo. Hitro skoči mesar od okna na morivca in ga skuša ob tla vreči. Pa, ko že kerčmar omaguje, zakriči: „hus! hus!“ In kmali pri-